

Під час відзначення 75-х роковин Голодомору, що пройшли в Україні, багато разів лунало прізвище дослідника, автора самої концепції і терміну «геноцид» Рафаеля Лемкіна.

Незважаючи на багато зусиль, які він доклав до ухвалення Міжнародної конвенції про попередження і покарання за злочин геноциду, до тексту конвенції через втручання радянської делегації, не було включено злочини проти соціальних груп, якою можна було вважати українське селянство. Однак, для самого професора Лемкіна, це не було перешкодою, адже він вважав, що Голодомор був «класичним прикладом радянського геноциду». Більше про це розповів Радіо Свобода дослідник Голодомору з Канади, професор Роман Сербин, який нещодавно знайшов у архівах маловідому працю Рафаеля Лемкіна.

– Це документ Рафаеля Лемкіна. Це, мабуть, його доповідь, яку він виголосив 1953 року на зібранні щодо відзначення 20х роковин Великого Голоду в Україні. Цей документ є тепер у його архіві, в Нью-Йорку, під заголовком «Совецький геноцид в Україні». Це 8 сторінок машинопису, в яких Лемкін представляє, як творився геноцид в Україні. Лемкін, який створив цей термін, вже 1953 року, тобто через 5 років після того, як Об'єднані Нації прийняли цей термін в конвенції проти геноциду, застосував його до України.

– У чому ж полягають аргументи професора Лемкіна?

– Він вважає, що геноцид був застосований проти української нації. Цілий документ говорить про те, що це не був лише голод селян, а що це було винищення української нації. Цей геноцид складався з чотирьох дій. Він говорить: «перший удар спрямований на інтелігенцію, на мозок нації, щоб паралізувати решту організму. Він тут говорить про винищення вчителів, письменників, митців, мислителів, політичних провідників». ГПУ створив СВУ – міфічну організацію «Спілку Визволення України», і це було перше винищення української інтелігенції вже пов'язане з геноцидом 30-х років.

Друге, він говорить: «водночас із атакою на інтелігенцію, тривав наступ на церкву, священиків, церковних ієрархів, душу України». Він називає церкву – «душею України». Він говорить, що між 1926-м та 1932 роком було ліквідовано Автокефальну Православну Церкву, її митрополита Липківського і так далі.

«Третє вістря совецької атаки було спрямовано проти фермерів, великої маси незалежних селян, носіїв традицій, фольклору і пісні, мови та літератури, національного духу України. Зброя, яку застосували проти неї, є, мабуть, найстрашнішою з усіх, – виморювання голодом».

До речі, він відкидає тезу, яка пізніше стала поясненням деяких і радянських, і західних істориків, що це було спрямовано проти селян в сенсі хліборобів. Він говорить: «була спроба характеризувати цю кульмінацію совецької жорстокості як економічну політику, пов'язану з колективізацією пшеничних ланів і, отже, потребою ліквідації куркулів, незалежних фермерів». Він це відкидає і вважає, що це було спрямовано проти української нації.

І четвертий пункт – це те, що Україну заселяли пізніше людьми іззовні.

Підбиваючи підсумок, він пише: «Це вияв геноциду, знищення не лише окремих осіб, але культури та нації».

– Наскільки цей документ, який готував сам автор терміну «геноцид» може бути корисний для України, яка намагається домогтися міжнародного визнання факту геноциду через ООН?

– Я думаю, що, перш за все, цей документ є важливий для самих українців, щоб вони переосмислили Голодомор. Голодомор мусить бути прийнятий не лише в сенсі знищення голодом селян. Треба розуміти, що геноцид починався знищенням еліти від 1929 року і кінчався вже нищенням комуністичної еліти під час 1932-33 року, коли дійшло до того, що Сталін сміявся, що є півмільйона (осіб) в українській комуністичній партії. Він сказав: «Ха-ха-ха! Це партія, в яку увійшли петлюрівці та агенти Пілсудського». Це неправда, бо петлюрівці не увійшли в партію, але в партії була загроза, що українці, які були в комуністичній партії України, бачили, що діється з народом і бачили, що діється в Україні, могли об'єднатися, увійти у зв'язок зі своїми рідними, які були на селах і разом повстати проти сталінського режиму. І тут, власне, була та загроза, що Сталін казав: «Україну можемо втратити». І це є дуже важливо, щоб переосмислити і поставити голод у центр тої великої трагедії, але голод не був єдиним виявом тої трагедії.

– І все ж таки, повертаючись до міжнародного аспекту....

– Як знаємо, конвенція Об'єднаних Націй визнає жертвами геноциду лише чотири групи: національна, етнічна, релігійна і расова. Тут ми не маємо соціальної групи, якою є селяни. Коли підходити до того, що це було нищення української нації, так як Лемкін говорить, яке не було лише в рамках УРСР, а в рамках Радянського Союзу, не забуваймо про те, що було 8 мільйонів українців поза кордонами Української Радянської Соціалістичної Республіки, з них у 1937 році залишилося тільки 4 мільйони, то бачимо, що це було нищення української нації.

Джерело: Радіо Свобода, Марія Щур (Прага – Київ)